

Natalia Dziarmakowska

Instytut Rozwoju Miast i Regionów
ndziarmakowska@irmir.pl, <https://orcid.org/0000-0003-2705-6058>

Wpływ regionalnych wytycznych na aktywność gmin w zakresie monitorowania programów rewitalizacji na przykładzie województwa wielkopolskiego

Zarys treści: Monitorowanie stanowi integralny element zarządzania programami rewitalizacji. Istota monitorowania podkreślona jest zarówno w literaturze przedmiotowej, jak i w dokumentach strategicznych na poziomie centralnym i regionalnym. Także zapisy programów rewitalizacji podkreślają kluczową rolę monitoringu dla skutecznego zarządzania procesem wdrażania programu. Liczne opracowania i raporty wskazują jednak na uchylanie się gmin od jego prowadzenia. Dokumenty sporządzone na poziomie centralnym zawierają wprawdzie wskazówki w odniesieniu do prowadzenia monitoringu i ewaluacji, mają one jednak dość ogólny charakter. W części województwa ustanowione zostały regionalne wytyczne dotyczące prowadzenia rewitalizacji w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych, które odnoszą się też do systemu monitorowania. Najbardziej szczegółowe zasady przyjęto w województwie wielkopolskim (Ciesiółka 2019). Wytyczne obligują samorządy terytorialne do monitorowania efektów programów rewitalizacji. Celem artykułu jest refleksja nad obowiązkiem monitorowania programów rewitalizacji, a także nad zakresem zbieranych danych i możliwością ich wykorzystania na poziomie regionalnym.

W opracowaniu wykorzystano analizę danych zastanych, metodę studium przypadku oraz wywiadu e-mailowego.

Słowa kluczowe: rewitalizacja, monitoring, województwo wielkopolskie

Wprowadzenie

Zarówno literatura przedmiotu, jak i dokumenty strategiczne podkreślają istotę monitorowania i ewaluacji w procesie prawidłowego zarządzania procesami rewitalizacji. Skala problemów do rozwiązania na miejskich obszarach zdegradowanych, a także ograniczone zasoby podmiotów publicznych, które ponoszą największe koszty realizacji tej polityki, wymagają większego zorientowania na rezultaty. Dlatego zapisy programów rewitalizacji wskazują na kluczową rolę monitoringu

dla skutecznego zarządzania procesem wdrażania programu. Zgodnie z definicją OECD monitoring to „ciągły proces systematycznego gromadzenia danych na temat określonych wskaźników, w celu dostarczenia kierownictwu i głównym interesariuszom trwającej interwencji informacji na temat zakresu postępów i osiągnięcia celów oraz postępów w wykorzystaniu przydzielonych funduszy” (OECD 2009, s. 24). Monitorowanie polega na systematycznym i ciągłym gromadzeniu, analizie i ocenie danych ilościowych, które dostarczają podstawowych informacji o realizacji programu. Na definicję monitorowania programu (*program monitoring*) składają się dwie kategorie: monitorowanie procesu realizacji programu (*process monitoring*) i monitorowanie efektów programu (*outcome monitoring*) (Rossi i in. 2004, Chen 2005). Dane zbierane w ramach monitorowania mogą zostać wykorzystane w procesie ewaluacji programu (BMVBS 2012). Przytoczone powyżej definicje monitorowania wpisują się w założenia nowego podejścia do programowania i oceny polityki spójności Unii Europejskiej przedstawionego w dokumencie „Outcome Indicators and Targets. Towards a New System of Monitoring and Evaluation in EU Cohesion Policy”. Najważniejsze zmiany wynikające z raportu polegają na przesunięciu punktu ciężkości na stosowanie wskaźników rezultatu (*result/outcome-oriented monitoring*), jak również monitorowanie ich osiągania. W konsekwencji monitorowanie rewitalizacji przebiega dwutorowo, pomiar postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych odbywa się głównie za pomocą wskaźników produktu, natomiast stopień realizacji celów monitorowany jest przy użyciu wskaźników rezultatu (Spadło, Jadach-Sepioło 2020). Literatura fachowa przedstawia przykładowe listy wskaźników, które mogą być wykorzystane do monitorowania interwencji polityki publicznych (np. IfS 2009, Jadach-Sepioło i in. 2020). W procesie monitorowania kluczowe znaczenie ma jednak odpowiedni dobór zmiennych, za pomocą których dokonywana będzie ocena skuteczności wdrażanej polityki rewitalizacyjnej. Przy wyborze wskaźników należy uwzględnić cele programu, a także możliwość pomiaru postępów w jego realizacji. Trzeba również podkreślić, że wybór wskaźników musi być wynikiem procesu partycypacji (KE 2011). Ponadto wskaźniki muszą spełniać pewne ogólne kryteria, aby móc stanowić podstawę procesów decyzyjnych (Nullmeier 2001). Reasumując, monitorowanie stanowi podstawowe narzędzie do oceny efektów wdrażanych programów rewitalizacji (Spadło 2021), a systematyczne i rygorystyczne stosowanie dobrze zdefiniowanych wskaźników rezultatu jest narzędziem zwiększającym skuteczność polityki publicznej (KE 2011).

Literatura przedmiotu (Górniak, Keller 2007, Jadach-Sepioło 2021), raport Najwyższej Izby Kontroli (NIK 2021) czy też regionalne analizy i raporty (Spadło, Jadach-Sepioło 2020) wskazują jednak na niewywiązywanie się gmin z obowiązku monitorowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych i trudności związane z tym procesem. Brak monitorowania jest jednym z podstawowych deficytów procesów decyzyjnych (Jadach-Sepioło i in. 2000, Czochański 2013, Spadło 2021). W opublikowanym w 2021 r. raporcie Najwyższej Izby Kontroli „Realizacja programów rewitalizacji i ich efekty” wskazano nieprawidłowości w systemie monitoringu i ewaluacji programów rewitalizacji. W wyniku kontroli stwierdzono m.in.: (1) błędy w założeniach monitoringu i ewaluacji (dotyczy 2/3 skontrolowanych

gmin), (2) niewłaściwy sposób prowadzenia monitoringu lub ewaluacji, który nie pozwalał na dokonanie pełnej i obiektywnej (bieżącej i końcowej) oceny efektów wdrażanych działań, (3) brak lub nierzetelne dokonanie oceny aktualności i stopnia realizacji gminnych programów rewitalizacji oraz (4) brak aktualizacji programów rewitalizacji mimo przesłanek. Zgodnie z raportem: „we wszystkich skontrolowanych gminach monitoring i ewaluacja to tylko ogólnie zarysowany system, który w praktyce nie istnieje” (NIK 2021, s. 17). W tym samym roku ukazała się publikacja „Ewaluacja systemu zarządzania i wdrażania procesów rewitalizacji w Polsce”, która przedstawia ocenę działań w skali całego kraju. W opinii autorów monitorowanie efektów realizacji programów rewitalizacji to jedno z wyzwań na najbliższy okres. Problem monitorowania występuje w wielu gminach już na etapie diagnozy i delimitacji obszarów zdegradowanych. W raporcie wskazano na odmienne trudności związane z monitorowaniem w zależności od typu gminy. W tym miejscu warto zaznaczyć, że kwestia prowadzenia systemu monitorowania w ramach programów rewitalizacji na poziomie lokalnym nie dotyczy tylko Polski. Z problemem tym zmagają się też inne państwa, jako przykład można podać choćby Niemcy.

Celem artykułu jest ocena wpływu wprowadzenia obowiązku monitorowania programów rewitalizacji na poziomie regionalnym na zwiększenie aktywności gminy w tym zakresie. Podstawę opracowania stanowią rozważania nad obligatoryjnością systemu monitorowania na poziomie regionalnym, jak również zakresem zbieranych w tym celu danych i możliwością ich dalszego wykorzystania.

Artykuł rozpoczyna wprowadzenie. Część druga przedstawia aktualne regulacje prawne i strategiczne w zakresie monitorowania rewitalizacji na poziomie lokalnym. W części trzeciej opisano metody pracy, które zostały wykorzystane w dalszych fragmentach artykułu. W części czwartej dokonano przeglądu regionalnych zasad programowania rewitalizacji. Część piąta zawiera pogłębioną charakterystykę systemu monitorowania przyjętego w województwie wielkopolskim. W części szóstej sformułowano wnioski i rekomendacje w odniesieniu do analizowanego systemu. Artykuł kończy się podsumowaniem.

Materiały źródłowe i metody pracy

W pracy wykorzystano metodę analizy danych zastanych. Danymi zastanymi (w wąskim rozumieniu) są „każdego rodzaju materiały, których cel powstania nigdy nie był celem badawczym, a mimo to korzystają z nich różni badacze” (Makowska 2013, s. 33). Analizą objęto wytyczne w zakresie programowania rewitalizacji opracowane na poziomie regionalnym w Polsce. W analizie jakościowej dokumentów skupiono się przede wszystkim na zapisach dotyczących monitorowania programów rewitalizacji na poziomie lokalnym i wynikających z nich obowiązków dla jednostek samorządu terytorialnego. W badaniu wykorzystano także analizę studium przypadków. Studium przypadku, niezależnie od jednostki analizy, polega na opisanie danego zjawiska/procesu/problemu w sposób dogłębny i szczegółowy, z uwzględnieniem uwarunkowań zewnętrznych. Podejście

takie ma na celu uchwycenie złożoności pojedynczego przypadku (Stake 1995). W wyborze studium przypadku kierowano się zasadą „celowego doboru próby” (*intensity sampling*) (Patton 2002). W związku z tym wybrano tę jednostkę, w której przyjęte zasady w zakresie monitorowania programów rewitalizacji charakteryzują się najwyższym poziomem szczegółowości. Ponadto zastosowano metodę wywiadu e-mailowego. Przeprowadzenie wywiadu za pomocą poczty elektronicznej (*email interviewing*) jest jedną z elektronicznych metod badawczych, która staje się coraz bardziej uznany sposób generowania danych jakościowych (Dahlin 2021). Metoda ta jest skutecznym i efektywnym sposobem zbierania i rejestrowania danych jakościowych, dostarcza respondentom narzędzia do ustrukturyzowanej refleksji, a także umożliwi udział w badaniu osobom, które nie mogą z jakiegokolwiek powodu uczestniczyć w wywiadach bezpośrednich (Petocz i in. 2012, James 2016, Dahlin 2021). Wywiady e-mailowe mogą stanowić realną alternatywę dla wywiadów bezpośrednich i telefonicznych (Meho 2006). Za pomocą tej metody zostały zebrane dane od Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (dalej UMWW).

System monitorowania w regulacjach prawnych i dokumentach strategicznych

Ustawa o rewitalizacji, a także dokumenty strategiczne przyjęte na poziomie centralnym w sposób dość ogólny odnoszą się do sposobu prowadzenia systemu monitorowania programów rewitalizacji na poziomie lokalnym. Art. 22 ustawy o rewitalizacji obowiązuje gminy do sporządzania oceny aktualności i stopnia realizacji programu zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie. Przepis ten ustanawia w istocie dwa obowiązki. Pierwszy z nich polega na sprawdzeniu, czy treść programu jest aktualna, natomiast drugi, w jakim stopniu i czy zgodnie z harmonogramem zostały zrealizowane przyjęte przedsięwzięcia rewitalizacyjne (Leszczyński, Kadłubowski 2016). Ocena powinna być dokonywana co najmniej raz na 3 lata. Odpowiedzialny za to jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta, a sam dokument podlega zaopiniowaniu przez komitet rewitalizacji. Podstawę do opracowania programów rewitalizacji w gminach, które zdecydowały się na opracowanie programu poza ścieżką ustawową, stanowią wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 (dalej Wytyczne). Definiują one podstawowe elementy programu rewitalizacji, system monitorowania i oceny skuteczności został wymieniony jako jeden z nich. W Wytycznych ujęto siedem zasad wymaganych do prowadzenia rewitalizacji. Jedną z nich wskazuje na konieczność koordynacji realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a także monitorowanie i ewaluację skuteczności prowadzonych działań. Podkreślono w nich też rolę partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji, w tym w monitorowaniu. „Narodowy Plan Rewitalizacji” wskazuje na konieczność wypracowania w ramach programu rewitalizacji „przejrzystego systemu monitoringu skuteczności działań i odpowiednio elastycznego

systemu wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu” (NPR, s. 7). Podobnie jak Wytyczne wymienia „system monitorowania zmiany i skuteczności działań” jako jeden z podstawowych elementów rewitalizacji.

Przytoczone powyżej zapisy aktów prawnych i dokumentów strategicznych zawierają jedynie ogólnikowe wskazówki dotyczące procesu monitorowania. Z reguły sprowadzają się one do wskazania konieczności uwzględnienia monitorowania w procesie realizacji programu rewitalizacji, bez określenia, w jaki sposób należy tego dokonać.

Przegląd regionalnych zasad programowania rewitalizacji

Część województw zdecydowała się na opracowanie regionalnych zasad programowania rewitalizacji¹, które odnoszą się także do prowadzenia monitorowania lokalnych programów rewitalizacji². Biorąc pod uwagę zapisy tych dokumentów, można je podzielić na trzy kategorie:

1. zasady, w których nie odniesiono się do monitorowania rewitalizacji (dolnośląskie, podkarpackie, świętokrzyskie),
2. zasady, których zapisy w zakresie monitorowania programów rewitalizacji nie wykraczają poza te, które zostały przyjęte w Wytycznych na poziomie krajowym (mazowieckie),
3. zasady, których zapisy w zakresie monitorowania rewitalizacji wykraczają poza te, które zostały przyjęte w Wytycznych na poziomie krajowym (lubelskie, kujawsko-pomorskie, pomorskie, podlaskie, śląskie, wielkopolskie).

Dalsze cechy charakterystyczne wytycznych programowania rewitalizacji w zakresie monitorowania programów rewitalizacji opracowanych w województwie lubelskim, kujawsko-pomorskim, pomorskim, podlaskim i śląskim wskazano poniżej.

Województwo lubelskie

W województwie lubelskim przyjęto „Zasady programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim³”. Dokument zakłada przeprowadzenie **wizji lokalnych**, w których uczestniczyć będą członkowie zespołu ds. rewitalizacji. Rocznie kontrolą zostanie objętych 12 gmin, których wybór dokonywany będzie losowo. Wizje przeprowadzane będą w celu stwierdzenia, czy dany program rewitalizacji jest faktycznie realizowany i czy jego realizacja przebiega zgodnie z przyjętym systemem wdrażania. Na podstawie uzyskanych

¹ Województwa posiłkują się w tym zakresie różnymi pojęciami: wytyczne, instrukcje lub zasady.

² W województwach: świętokrzyskim, lubuskim, łódzkim, małopolskim, warmińsko-mazurskim, opolskim, zachodnio-pomorskim nie przyjęto regionalnych zasad prowadzenia działań rewitalizacyjnych.

³ Zasady programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim – Regionalny Program Operacyjny na lata 2014–2020 – województwo lubelskie. Dokument został przyjęty wpisem do protokołu podczas posiedzenia Zarządu Województwa Lubelskiego i wszedł w życie z dniem 1 grudnia 2015 r.

informacji zostaną określone ewentualne ryzyka i zagrożenia, które pojawiły się w trakcie realizacji programu. W tym zakresie członkowie zespołu ds. rewitalizacji zarekomendują gminom fakultatywne rozwiązania. W sytuacji, gdy członkowie zespołu ds. rewitalizacji stwierdzą rażące opóźnienia, zaniedbania czy też nieprawidłowości, gmina zostanie poproszona o złożenie wyjaśnień. Ponadto Instytucja Zarządzająca (dalej IZ) może zarekomendować dokonanie aktualizacji programu rewitalizacji. Dodatkowo raz w roku gminy określą stan wdrażania programu poprzez tabelę kontroli. Wypełnioną tabelę prześlą do IZ RPO. Jeśli zawarte w niej informacje budzić będą obawy w odniesieniu do tempa, efektów lub sposobu wdrażania programu, IZ może zarządzić przeprowadzenie wizji lokalnej w danej gminie niezależnie od wyniku losowania.

Województwo kujawsko-pomorskie

W województwie kujawsko-pomorskim przyjęto „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego⁴”. Gminy zobligowane są do przekazywania sprawozdań zawierających informację na temat osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu określonych działań w okresach kwartalnych. Raz na dwa lata, bazując na aktualnych wartościach wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru rewitalizacji, sprawozdania te należy uzupełnić o informacje w zakresie efektywności podejmowanych działań rewitalizacyjnych. System monitorowania powinien umożliwiać sprawdzenie, w jakim stopniu prowadzone działania przyczyniają się do likwidacji problemów zidentyfikowanych w diagnozie. W celu podniesienia skuteczności działań oraz poprawy monitorowania sformułowano także szczegółowe zalecenia w odniesieniu do delimitacji obszaru zdegradowanego.

Województwo pomorskie

W województwie pomorskim przyjęto „Wytyczne dotyczące programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014–2020⁵”. Przy opracowywaniu programu rewitalizacji na poziomie lokalnym należy uwzględnić sposób monitorowania skuteczności przyjętych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. System monitorowania rewitalizacji powinien przebiegać w sposób kompleksowy, co oznacza, że powinien obejmować monitorowanie efektów wszystkich działań, które wpływają na poprawę sytuacji społecznej, gospodarczej czy przestrzennej obszaru rewitalizacji, niezależnie od źródła

⁴ Uchwała nr 2/27/17 Zarządu Województwa z dnia 18 stycznia 2017 r. w sprawie przyjęcia Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014–2020 z 18.01.2017 r. Załącznik nr 10. Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014–2020.

⁵ Uchwała nr 282/34/19 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 28 marca 2019 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia zasad wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014–2020.

finansowania. W dokumencie przedstawiono i wyjaśniono założenia „logiki programu” („nakłady”, „produkty”, „rezultaty”, „oddziaływanie”), jednak nie określono, w jaki sposób ma ona zostać uwzględniona w monitorowaniu programów rewitalizacji. Ponadto podkreślono konieczność zintegrowania systemu monitorowania programów rewitalizacji z systemem zbierania informacji o zjawiskach i procesach społecznych, gospodarczych i urbanistycznych na poziomie miejskim.

Województwo podlaskie

W województwie podlaskim w roku 2021 przyjęto dokument „Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030⁶”, który określa planowane obszary działania samorządu województwa w zakresie rewitalizacji. W dokumencie tym wskazano na problem niskiej świadomości bieżącego prowadzenia monitoringu działań i procesu rewitalizacji wśród gmin województwa podlaskiego oraz na konieczność ustanowienia jasnych metod monitorowania rewitalizacji w regionie. Podkreślono natomiast, że system monitorowania rewitalizacji powinien w jak najmniejszym stopniu dodatkowo obciążać gminy i nie powinien być zanadto rozbudowany. W tym kontekście zalecono powiązanie monitorowania rewitalizacji z monitorowaniem rozwoju całej gminy. Dane od gminy będą pozyskiwane za pomocą formularza, a wyniki analizy publikowane w formie graficznej na stronach internetowych urzędu marszałkowskiego.

Dokument zakłada ponadto organizowanie cyklicznych wizyt monitoringowych w kilku gminach województwa, których celem będzie wymiana doświadczeń i nawiązanie współpracy między gminami. W tym miejscu należy zaznaczyć, że podobny dokument opracowywany jest obecnie w województwie śląskim⁷.

Województwo śląskie

W województwie śląskim obowiązują „Zasady wsparcia rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014–2020⁸”. W dokumencie wskazano, że celem monitorowania jest zapewnienie realizacji celów programu rewitalizacji. Podkreślono znaczenie kompleksowości monitorowania, co oznacza, że powinno ono obejmować wszystkie przedsięwzięcia, które wpływają na poprawę sytuacji społecznej, gospodarczej czy też przestrzennej. Monitorowanie powinno opierać się na wypracowanych wskaźnikach bazowych i docelowych realizacji programu, które umożliwiają monitoring osiągnięcia przyjętych celów. Także w ocenie merytorycznej programu brany jest pod uwagę opis

⁶ Uchwała nr 238/4301/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 3 grudnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030.

⁷ Uchwałą nr 1880/278/V/2018 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 16 sierpnia 2018 r. przystąpiono do opracowania dokumentu pn. Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego.

⁸ Uchwała nr 642/219/VI/2021 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 17 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia zasad wsparcia rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014–2020.

przyjętego systemu monitorowania oraz sposób zapewnienia aktywnego udziału różnych grup interesariuszy na etapie wdrażania i monitorowania programu.

Na podstawie analizy regionalnych zasad programowania rewitalizacji należy stwierdzić, że monitorowanie programów rewitalizacji w powyżej omówionych województwach będzie przebiegało w różny sposób. Podczas gdy w województwie lubelskim i podlaskim będzie prowadzone dwutorowo – w oparciu o przekazywane przez gminy do urzędu marszałkowskiego dane dotyczące stanu wdrażania programu oraz wizyty lokalne, w województwie kujawsko-pomorskim gminy zobligowane są do składania sprawozdań, natomiast zasady przyjęte w województwie śląskim zawierają jedynie ogólne wytyczne, w jaki sposób gminy powinny prowadzić monitorowanie programów rewitalizacji, aby zwiększyć ich skuteczność.

System monitorowania rewitalizacji w województwie wielkopolskim

W 2016 r. w województwie wielkopolskim przyjęto na mocy uchwały⁹ „Zasady programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach RPO 2014+” (dalej Zasady). Rozdział IX wspomnianego wyżej dokumentu dotyczy systemu monitorowania rewitalizacji. Zasady wprowadziły obowiązek monitorowania działań rewitalizacyjnych na poziomie lokalnym. W dokumencie podkreślono kluczowe znaczenie systemu monitorowania we wdrażaniu programu rewitalizacji. Monitorowanie pozwala na skuteczną i efektywną realizację programu oraz na szybką reakcję w razie pojawienia się komplikacji. Umożliwia skuteczne zarządzanie, optymalne wykorzystanie środków finansowych oraz odpowiednią ocenę aktualności dokumentu i stopnia jego realizacji. System monitorowania powinny cechować: (1) powtarzalność procesu pozyskiwania danych, która umożliwia porównanie wyników z różnych okresów, (2) transparentność danych oraz (3) pełna dostępność wyników monitorowania, w celu zapewnienia możliwości wykorzystania wyników monitorowania przez samorząd wojewódzki. Wprowadzenie obowiązku monitorowania programów rewitalizacji na poziomie lokalnym w województwie wielkopolskim było podyktowane chęcią:

- monitorowania postępów wdrażania programów rewitalizacji,
- pozyskiwania bieżących danych w odniesieniu do wdrażanych projektów rewitalizacyjnych,
- zidentyfikowania problemów, z którymi zmagają się gminy podczas wdrażania programu.

Pozyskane w ten sposób dane i informacje miały na celu lepsze dopasowanie na poziomie regionalnym wsparcia ukierunkowanego na działania z tego zakresu, a także zmotywowanie gmin do refleksji nad efektami wdrażanych projektów rewitalizacyjnych. Zasady obligowały gminy do:

⁹ Uchwała nr 2718/2016 z dnia 6 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Zasad Programowania i Wsparcia Rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020 (WRPO 2014+).

1. opracowywania i przekazywania UMWW w cyklu dwuletnim (tj. 2020, 2022 i 2024) sprawozdań/raportów z realizacji programów zawierających m.in. informacje w zakresie wskaźników stanu kryzysowego, postępu rzeczowego i finansowego projektów rewitalizacyjnych, jak również stopnia realizacji celów określonych w programach rewitalizacji; dane w sprawozdaniach miały być przedmiotem analizy na szczeblu regionalnym oraz stanowić podstawę oceny efektywności projektów rewitalizacyjnych na poziomie regionalnym;
2. wypełniania i przekazywania UMWW w cyklu półrocznym „Formularza efektów monitorowania programów rewitalizacji” (dalej Formularz); formularz uwzględnia wyniki monitorowania czterech płaszczyzn, tj.:
  - monitorowanie podstawowych parametrów programów rewitalizacji na etapie przyjęcia programu oraz późniejszych jego aktualizacji;
  - monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w programie rewitalizacji (z częstotliwością co najmniej raz na dwa lata);
  - monitorowanie skutków realizacji programów rewitalizacji – analiza poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji (cyklicznie, co najmniej raz na dwa lata);
  - bieżące monitorowanie poziomu wdrażania programów rewitalizacji – aktualizowana na bieżąco lista przyjętych w programie przedsięwzięć podstawowych (status, nakłady finansowe, efekty rzeczowe).

W roku 2019 dokonano zmiany w systemie monitorowania programów rewitalizacji na poziomie regionalnym¹⁰:

1. zniesiono obowiązek opracowywania i przekazywania UMWW sprawozdań/raportów z realizacji programu,
2. zmieniono częstotliwość wypełniania Formularza (co dwa lata) oraz jego zakres:
  - zniesiono obowiązek monitorowania stopnia realizacji celów,
  - dodano zakres tematyczny odnoszący się do efektów rewitalizacji („Części IV. Efekty rewitalizacji”).

Usunięcie elementów o typowo opisowym charakterze wynikało z trudności związanych z analizą i agregacją danych ilościowych przy dużej liczbie uzyskanych odpowiedzi i w konsekwencji – potrzebą zoptymalizowania i uproszczenia wdrażanego systemu monitorowania. Zmiana częstotliwości przekazywania formularza podyktowana była brakiem znaczących postępów w zakresie realizacji projektów w przypadku większości gmin w okresach sześciomiesięcznych. W celu ułatwienia agregacji danych zbieranych od gmin zmieniono format przekazywania danych (plik Word zastąpiono plikiem Excel). Formularz został uzupełniony o zakres tematyczny obejmujący efekty rewitalizacji. W tym celu, bazując na publikacji „Zeszyt metodologiczny. Rewitalizacja w gminie” (GUS 2019), opracowano wspólny dla wszystkich gmin zestaw mierników (tab. 1). W polu „inne” gminy mają również możliwość uwzględnienia dodatkowych, wykorzystywanych na poziomie lokalnym, a nie ujętych w Formularzu, mierników odnoszących się

¹⁰ Uchwała nr 1637/2019 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 grudnia 2019 r. w sprawie przyjęcia Zasad Programowania i Wsparcia Rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020 (WRPO 2014+).

Tabela 1. Efekty rewitalizacji – lista mierników

Efekty	Mierniki
społeczne	liczba osób, którym udzielono pomocy (np. stypendia, dożywianie, inne formy pomocy, pomoc osobom bezdomnym)
	liczba uczestników zajęć z zakresu aktywizacji zawodowej (np. w ramach kursów i szkoleń)
	liczba przeprowadzonych zajęć, szkoleń, warsztatów lub podobnych przedsięwzięć ogółem
gospodarcze	liczba utworzonych miejsc pracy
	liczba podmiotów gospodarczych, które skorzystały z bezpośrednich form pomocy (szkolenia, dofinansowanie)
	liczba podmiotów gospodarczych, które rozpoczęły działalność w lokalach użytkowych na obszarze rewitalizacji
środowiskowe	liczba obiektów (ulic, placów) ze zmodernizowanym oświetleniem (energooszczędnym)
	liczba obiektów, w których zlikwidowano pokrycia azbestowe
	liczba mieszkań, w których wymieniono źródła ciepła (np. kolektory słoneczne, ogrzewanie gazowe) – z wyłączeniem sytuacji, gdy budynek został podłączony do sieci ciepłowniczej
przestrzenno-funkcjonalne	liczba nowych budynków infrastruktury społecznej
	liczba budynków infrastruktury społecznej, w których przeprowadzono prace adaptacyjne lub remonty (z wyłączeniem prac termomodernizacyjnych – uwzględnionych w części dotyczącej efektów technicznych)
	powierzchnia zrewitalizowanych terenów brownfield (m.in. przemysłowych, kolejowych)
	długość wyremontowanych/wybudowanych dróg w km
	liczba wybudowanych lub wyremontowanych parkingów
	długość wyremontowanych/wybudowanych dróg lub ścieżek przeznaczonych dla ruchu rowerów w km
	powierzchnia zrewitalizowanych terenów zielonych w ha
	liczba powstałych lub zmodernizowanych przestrzeni do uprawiania sportu lub rekreacji
liczba zrewitalizowanych przestrzeni wspólnych o otwartym charakterze, takich jak podwórka, place, deptaki, nabrzeża, plaże, zazwyczaj wyposażonych w elementy małej architektury przeznaczone do rekreacji	
techniczne*	liczba wyremontowanych budynków zabytkowych
	liczba wyremontowanych budynków niemających statusu zabytku
	liczba budynków (należy uwzględnić także budynki wskazane w dwóch powyższych wierszach), w których przeprowadzono prace mające na celu poprawę ich energooszczędności
	liczba budynków, które zostały dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością
inne	

* Z wyłączeniem działań dotyczących budynków infrastruktury społecznej i technicznej – uwzględnionych w części dotyczącej efektów przestrzenno-funkcjonalnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Formularza efektów monitorowania programów rewitalizacji.

do osiągniętych efektów. Katalog uwzględnia wartości sumaryczne wskaźników, tj. uzyskaną wartość w odniesieniu do wszystkich projektów, które przyporządkowane są do jednej z pięciu sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej,

przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Fakultatywny element Formularza stanowi arkusz, który odnosi się do problemów (barier, trudności) zidentyfikowanych na etapie programowania lub wdrażania programu.

Zdecydowana większość gmin wywiązuje się z obowiązku uzupełniania Formularza (tab. 2).

Tabela 2. Liczba (odsetek) gmin województwa wielkopolskiego wywiązujących się z obowiązku monitorowania programów rewitalizacji

Okres sprawozdawczy	Liczba gmin, których PR znajdował się w Wykazie programów rewitalizacji woj. wielkopolskiego	Odsetek gmin, które wywiązały się z obowiązku dostarczenia formularza
01.2018	108	100,0%
07.2018	140	92,1%
01.2019	142	91,5%
07.2019	142	80,3%
04.2020	143	93,7%
04.2022	143	80,4%*

* Wskaźnik ten może ostatecznie osiągnąć wyższą wartość, ponieważ kilka gmin poprosiło o wydłużenie terminu przekazania Formularza.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez UMWW, stan na dzień 6 lipca 2022 r.

Gminom największe trudności sprawiało ujęcie wartości wskaźników delimitacyjnych („Część III. Monitorowanie skutków realizacji programu rewitalizacji”), które wynikały z¹¹:

1. problemu z zidentyfikowaniem tych wskaźników przez osobę odpowiedzialną za uzupełnienie Formularza; nieutworzenie stanowiska pracy dedykowanego tematyce rewitalizacji, a jedynie rozszerzenie zadań jednego z pracowników w tym zakresie, skutkowało brakiem rozeznania w treści programów rewitalizacji;
2. problemu z wyliczeniem wspólnej wartości wskaźników delimitacyjnych związanego z faktem, że obszar rewitalizacji tworzy kilka jednostek analitycznych;
3. problemu z pozyskaniem danych koniecznych do wyliczenia wartości bieżących, a także ze sposobem wyliczenia wartości;
4. pracochłonności i czasochłonności pozyskiwania danych i obliczania wskaźników.

Ponadto wskazano na trudności z wypełnieniem części zawierającej informacje na temat finansowego postępu realizacji projektów rewitalizacyjnych, przede wszystkim w sytuacji, gdy projekt był realizowany przez podmioty zewnętrzne, co wiązało się z czasochłonnym procesem pozyskiwania danych lub niekiedy wręcz niemożliwością ich pozyskania. Natomiast przy agregacji danych na poziomie regionalnym pojawiają się trudności z nieprawidłowo wypełnionymi

¹¹ Tekst powstał na podstawie danych przekazanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.

Formularzami, a także brakiem ich korekty pomimo zgłaszanych uwag, co przekładało się na utrudnienia z analizą i porównaniem danych.

Zebrane za pomocą Formularza dane mają głównie charakter informacyjny, tj. dostarczają wiedzę na temat postępu procesów rewitalizacyjnych w gminach województwa wielkopolskiego oraz problemów związanych z realizacją tych programów na poziomie lokalnym. Do tej pory dane uzyskane przy użyciu Formularza wykorzystywane były wyłącznie do celów wewnętrznych. Po zakończeniu obowiązywania systemu monitorowania planowane jest natomiast przeprowadzenie zbiorczej analizy danych i publikacja jej wyników.

Wnioski i rekomendacje dla systemu monitorowania w województwie wielkopolskim

Wnioski i rekomendacje:

- w latach 2018–2022 gminy województwa wielkopolskiego wypełniały obowiązek wynikający z monitorowania projektów rewitalizacyjnych na poziomie lokalnym;
- jedną z intencji wprowadzenia obowiązku monitorowania działań rewitalizacyjnych na poziomie regionalnym było motywowanie gmin do poniesienia aktywności w tym zakresie; jest to istotne w obliczu zmieniających się regulacji prawnych; w roku 2023 kończy się okres przejściowy, w związku z tym gminy będą zobligowane do uchwalenia gminnych programów rewitalizacji, których elementem obligatoryjnym jest sporządzanie raportów oceny aktualności i stopnia realizacji programów rewitalizacji;
- przy wypełnieniu czwartej części Formularza, odnoszącej się do efektów rewitalizacji, gminy ograniczały się z reguły do wskaźników wskazanych przez UMWW, nie uwzględniając innych, pomimo takiej możliwości; podejście takie może świadczyć o zaniechaniu monitorowania wskaźników ujętych w programach rewitalizacji;
- mając na uwadze wysoki odsetek gmin wywiązujących się z obowiązku dostarczenia Formularza, a jednocześnie ograniczających się do jego uzupełniania o wskazane w nim wskaźniki, należy zastanowić się nad zasadnością ich wyboru; jeśli analiza wykaże, że inne wskaźniki (bez konieczności znacznego rozbudowywania katalogu) lepiej odzwierciedlałyby efekty podejmowanych działań, należy odpowiednio zmodyfikować Formularz;
- biorąc pod uwagę rolę polityki społecznej w programach rewitalizacji, a także fakt, że przy delimitacji i monitorowaniu ponad połowa wskaźników odnosi się do sfery społecznej (GUS 2019), przedmiotem wyżej wspomnianej analizy powinno być rozszerzenie katalogu o mierniki odnoszące się do tej sfery; takie rozwiązanie umożliwiłoby uzyskanie pełniejszego obrazu efektów wdrażanych działań; rozszerzenie katalogu mogłoby nastąpić na dwa sposoby, poprzez uwzględnienie charakteru/rodzaju założonych działań (np. działania w kategoriach opieka żłobkowo-przedszkolna, opieka nad osobami starszymi, edukacja, aktywizacja osób narażonych na wykluczenie społeczne) lub ich

adresata (dzieci, młodzież, rodziny, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym);

- w celu określenia dynamiki zmian na terenach rewitalizowanych obok informacji na temat „liczby podmiotów gospodarczych, które rozpoczęły działalność w lokalach użytkowych na obszarze rewitalizacji”, należałoby uwzględnić „liczbę podmiotów gospodarczych, które zakończyły działalność w lokalach użytkowych na obszarze rewitalizacji”;
- zgodnie z wytycznymi województwa wielkopolskiego w zakresie programowania rewitalizacji w Formularzu powinny zostać ujęte wartości wskaźników odnoszących się do podstawowych parametrów programu i skutków realizacji programów rewitalizacji na poziomie gminy, obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji; jednak w rzeczywistości Formularz uwzględnia jedynie dane na poziomie gminy; jeśli wzięcie pod uwagę pozostałych danych nie wiąże się z dodatkowym obciążaniem gminy, należy odpowiednio rozszerzyć zakres Formularza;
- zgodnie z definicją: „Celem monitorowania procesów rewitalizacyjnych jest dostarczenie informacji, na podstawie których następuje ocena postępu prowadzonych działań oraz weryfikacja tempa i kierunku zmian, do których proces ten zmierza. Monitoring pozwala na identyfikację trudności lub nieprawidłowości we wdrażaniu gminnych programów rewitalizacji. Spełnia on funkcję wewnętrznej kontroli, w wyniku której badana jest zgodność realizacji przedsięwzięcia z przyjętymi założeniami i celami, a także obejmuje ocenę skuteczności i terminowości realizacji poszczególnych działań względem harmonogramu oraz sprawdzenie, czy ustalone cele zostały osiągnięte” (Jadach-Sepioło 2018, s. 301); biorąc pod uwagę przytoczoną powyżej definicję, rekomendowana jest zmiana fakultatywnego charakteru części szóstej Formularza (tj. „Ewentualne problemy, bariery, trudności zidentyfikowane na etapie programowania lub realizowania programu rewitalizacji”) na obligatoryjną oraz rozszerzenie Formularza o następujące elementy:
  - stopień realizacji wdrażanych projektów (np. poprzez uwzględnienie w Formularzu informacji na temat liczby projektów zakończonych, w realizacji i niezrealizowanych); w przypadku możliwości zdefiniowana niezbyt rozbudowanego katalogu przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poziomie regionalnym należy rozważyć rozbudowanie Formularza o taki element;
  - stopień realizacji celów (uwzględnienie w Formularzu wskaźników realizacji celów przyjętych w programie rewitalizacji na poziomie lokalnym wiązałoby się z problemem agregacji danych na poziomie regionalnym; jednym z rozwiązań, które należałoby rozważyć, jest określenie stopnia realizacji celów na podstawie dyskusji osób zaangażowanych w realizację programu oraz wyrażenie oceny za pomocą np. skali punktowej; rozwiązanie takie wiąże się wprawdzie z pewnymi trudnościami metodologicznymi, jednak mogłoby się przyczynić do motywowania gmin do podjęcia dyskusji i refleksji nad realizacją przyjętych programów);
- mając na uwadze koniec okresu przejściowego, należy rozważyć rozbudowanie Formularza o pytania dotyczące wykorzystania instrumentów

określonych w ustawie m.in. Specjalnej Strefy Rewitalizacji i Miejsowych Planów Rewitalizacji;

- należy rozszerzyć wykorzystanie zbieranych na poziomie regionalnym danych m.in. w celu wsparcia procesów decyzyjnych oraz informowania społeczeństwa o efektach osiągniętych w ramach programów rewitalizacji.

Podsumowanie

Gminy województwa wielkopolskiego wywiązują się z obowiązku monitorowania programów rewitalizacji wprowadzonego na poziomie regionalnym. W tym miejscu warto wspomnieć, że obowiązek monitorowania procesów rewitalizacyjnych przyjęto też w Niemczech, jednak na poziomie centralnym (BMVBS 2011). Również i w tym przypadku gminy wywiązują się z obowiązku wypełniania opracowanych w tym celu formularzy (GÖDDECKE-STELLMANN 2016). Na podstawie powyższego oraz mając na uwadze fakt powszechnego uchylania się gmin od obowiązku monitorowania – można wnioskować, że wprowadzone regulacje przekładają się na zwiększenie aktywności gmin w zakresie monitorowania działań rewitalizacyjnych. Należałoby zatem dołożyć wszelkich starań, aby zbierane na poziomie regionalnym dane w sposób jak najlepszy odzwierciedlały efekty podejmowanych działań rewitalizacyjnych, a także przyczyniały się do usprawnienia procesów decyzyjnych. Mając na uwadze fakt, że część województw opracowała już regionalne wytyczne, a kolejne są na etapie ich opracowywania, oraz to, że stosowane są przez nie w tym zakresie różne praktyki (np. sprawozdania, wizje lokalne), słuszne wydaje się podjęcie dialogu na poziomie centralnym w celu wymiany doświadczeń oraz ewentualnego wprowadzenia jednolitego lub co najmniej zbliżonego systemu monitorowania programów rewitalizacji na poziomie centralnym. Porównując zapisy wypracowanych na poziomie regionalnym zasad, należy stwierdzić, że w poszczególnych dokumentach ujęto rekomendacje odnoszące się do odmiennych aspektów (np. delimitacji obszaru zdegradowanego, zintegrowania systemu monitorowania programów rewitalizacji z monitorowaniem na poziomie gminy). Podejście takie sprawia wrażenie wybiórczego uwzględnienia rekomendacji w wytycznych przyjętych na poziomie regionalnym. Opierając się na treści wypracowanych dokumentów, należałoby sporządzić dokument, w którym rekomendacje te będą brane pod uwagę w sposób kompleksowy.

Literatura

- Bundesministerium für Verkehr, Bau- und Stadtentwicklung. 2011. Evaluierung der Städtebauförderung – Kommunale Arbeitshilfe, Berlin.
- Bundesministerium für Verkehr, Bau- und Stadtentwicklung. 2012. Evaluierung der Städtebauförderung. Leitfaden für Programmverantwortliche, Berlin.
- Chen H.T. 2005. Practical Program Evaluation: Assessing and improving planning, implementation, and effectiveness. Thousand Oak, London, New Delhi.

- Ciesiołka P. 2019. Systemy monitorowania rewitalizacji w gminach województwa wielkopolskiego. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 48: 23–39.
- Czochoński J.T. 2013. Monitoring rozwoju regionalnego. Aspekty metodologiczne i implementacyjne. *Studia KPZK PAN*, 149.
- Dahlin E. 2021. Email Interviews: A Guide to Research Design and Implementation. *International Journal of Qualitative Methods*, 20: 1–10.
- Górniak J., Keller K. 2007. Wskaźniki w ewaluacji ex-post programów publicznych. [W:] A. Haber (red.), *Ewaluacja ex-post. Teoria i praktyka badawcza*. PARP, Warszawa.
- GUS 2019. Zeszyt metodologiczny. Rewitalizacja w gminie. Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław.
- Göddecke-Stellmann J. 2016. Jede Maßnahme ist anders – Nutzen und Grenzen quantitativer Daten für das Monitoring der Städtebauförderung. *Informationen zur Raumentwicklung*, 1: 7–28.
- (IfS 2009) Institut für Stadtforschung und Strukturpolitik GmbH. 2009. Entwicklung von Performanceindikatoren als Grundlage für die Evaluierung von Förderprogrammen in den finanzpolitisch relevanten Politikfeldern, Berlin.
- Jadach-Sepiolo A. (red.) 2018. *Gminny Program Rewitalizacji. Praktyczny poradnik dla mieszkańców i władz lokalnych*. Warszawa.
- Jadach-Sepiolo A. (red.) 2021. *Ewaluacja systemu zarządzania i wdrażania procesów rewitalizacji w Polsce*. Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa.
- Jadach-Sepiolo A., Spadło K., Kułaczowska A. (red.) 2020. *Monitorowanie procesów rozwoju na poziomie wewnątrzmijskim. Poradnik*. MFiPR/IRMiR, Warszawa.
- James N. 2016. Using email interviews in qualitative educational research: Creating space to think and time to talk. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 29(2): 150–163.
- (KE 2011) Komisja Europejska. 2011. Outcome Indicators and Targets. Towards a New System of Monitoring and Evaluation in EU Cohesion Policy. Rzym. (https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/doc/performance/outcome_indicators_en.pdf; dostęp: 11.07.2021).
- Leszczyński M., Kadłubowski J. 2016. *Ustawa o rewitalizacji – praktyczny komentarz*. Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa, Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa.
- Makowska M. 2013. *Analiza danych zastanych. Podręcznik dla studentów*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Meho L.I. 2006. E-mail interviewing in qualitative research: A methodological discussion. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57(10): 1084–1095.
- Ministerstwo Rozwoju. 2015. *Wytyczne Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*. Warszawa.
- Najwyższa Izba Kontroli (NIK). 2021. *Realizacja programów rewitalizacji i ich efekty*. Warszawa.
- Narodowy Plan Rewitalizacji. Założenia, przyjęte przez polski rząd dnia 15.06.2014.
- Nullmeier F. 2001. Kennzahlen und Performance Measurement. [W:] B. Blanke (red.), *Handbuch zur Verwaltungsreform*. Leske + Budrich, Opladen, s. 383–391.
- OECD/DAC. 2009. *Evaluation and aid effectiveness. Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management*.
- Patton M.Q. 2002. *Qualitative Research and Evaluation Methods*. Thousand Oaks, London, New Delhi.
- Petocz P., Gordon S., Reid A. 2012. Towards a Method for Research Interviews using E-Mail. [W:] C.N. Silva (red.), *Online Research Methods in Urban and Planning Studies: Design and Outcomes*. IGI Global, s. 70–85.
- Rossi H.P., Lipsey M.W., Freedman H.E. 2004. *Evaluation: A systematic approach*. 7th Ed. Thousand Oaks, London, New Delhi.
- Spadło K. 2021. Skuteczność procesów rewitalizacji w Polsce – doświadczenie czy wyzwanie? *Urban Development Issues*, 71: 9–10.
- Spadło K., Jadach-Sepiolo A. 2020. *Analiza programów rewitalizacji funkcjonujących w województwie opolskim w latach 2014–2020*. Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa.
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 485).

Wykaz dokumentów

- Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego (<https://www.funduszedlamazowska.eu/wp-content/uploads/2017/12/instrukcja-rew-mazowieckie-1-2-4.pdf>).
- Uchwała nr 2/27/17 Zarządu Województwa z dnia 18 stycznia 2017 r. w sprawie przyjęcia Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014–2020. Załącznik nr 10. Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014–2020.
- Uchwała nr 100/2367/19 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 25 listopada 2019 r. w sprawie przyjęcia instrukcji przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020.
- Uchwała nr 238/4301/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 3 grudnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030.
- Uchwała nr 282/34/19 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 28 marca 2019 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia zasad wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014–2020. Załącznik nr 13. Wytoczne dotyczące programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014–2020.
- Uchwała nr 642/219/VI/2021 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 17 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia zasad wsparcia rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014–2020.
- Uchwała nr 1880/278/V/2018 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie przystąpienia do opracowania dokumentu pn. Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego.
- Uchwała nr 2718/2016 z dnia 6 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Zasad Programowania i Wsparcia Rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020 (WRPO 2014+).
- Uchwała nr 1637/2019 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 13 grudnia 2019 r. w sprawie przyjęcia Zasad Programowania i Wsparcia Rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020 (WRPO 2014+).

The impact of regional guidelines on municipalities' monitoring activities in revitalisation programmes on the example of the Wielkopolskie Voivodship

Abstract: Monitoring is an integral part of the management of revitalisation programmes. The importance of monitoring is emphasised both in the literature and in strategic documents at the central and regional level. Also, the provisions of revitalisation programmes emphasise the key role of monitoring for effective management of the programme implementation process. Numerous studies and reports, however, indicate that municipalities shy away from carrying it out. Documents developed at the central level do contain guidelines on conducting monitoring and evaluation, but they are of a rather general nature. In some voivodships regional guidelines were established for carrying out revitalisation under the Regional Operational Programmes, which also refer to the monitoring system. The most detailed rules were adopted in the Wielkopolskie Voivodeship (Ciesiołka 2019, p. 27). The guidelines oblige local governments to monitor the effects of revitalisation programmes. The aim of this paper is to reflect on the obligation to monitor revitalisation programmes, as well as on the scope of data collected for this purpose and the possibility of their use at the regional level. The paper uses a desk-based data analysis, a case study method and an e-mail interview. The article begins with an introduction. Part two presents the current legal and strategic regulations for monitoring revitalisation at the local level. The third part describes methods used in this article.

Part four reviews the regional principles for revitalisation programming. The fifth part presents an in-depth characterisation of the monitoring system adopted in the Wielkopolskie voivodship. Part six includes recommendations in relation to the analysed system. The article concludes with a summary.

Key words: urban regeneration, monitoring, Wielkopolskie voivodship